

OBSAH

Předmluva	15
Poděkování	17
Předmluva k 2. vydání	19
1 Psychologie jako vědní obor	21
1.1 Cíle psychologie	22
1.2 Předmět studia psychologie z hlediska jejích hlavních směrů	24
1.2.1 Biologický přístup	25
1.2.2 Behavioristický přístup	26
1.2.3 Psychodynamický přístup	27
1.2.4 Fenomenologický přístup	28
1.2.5 Gestaltismus – tvarová psychologie	29
1.2.6 Kognitivní přístup	30
1.2.7 Sociokulturní přístup	31
1.2.8 Závěr	32
1.3 Dělení psychologických oborů	33
1.3.1 Teoretické obory	33
1.3.2 Aplikované obory	36
2 Základní pojmy obecné psychologie	41
2.1 Popis základních psychických jevů	42
2.1.1 Základní psychologické kategorie	42
2.1.2 Základní psychické fenomény	43
2.2 Konstrukty a mentální reprezentace	45
2.3 Modely lidské psychiky	48
2.3.1 Psychodynamické modely	48
2.3.2 Modely zahrnující spirituální dimenzi	50
2.3.3 Kognitivní modely	51
2.3.4 Jiné současné modely	53

3	Vědomí a nevědomí	55
3.1	Vědomí	55
3.1.1	Obtížnost dané problematiky	55
3.1.2	Filozofické vymezení problematiky vědomí	57
3.1.3	Vývoj psychologického zkoumání vědomí	61
3.1.4	Definice základních pojmů	62
3.1.5	Funkce vědomí.	64
3.1.6	Změněné stavy vědomí	66
3.1.7	Neurologické výzkumy a teorie vědomí.	68
3.1.8	Kognitivní teorie vědomí	74
3.2	Nevědomí.	76
3.2.1	Freudovo pojetí vědomých a nevědomých procesů	76
3.2.2	Různá pojetí nevědomí	78
3.2.3	Kognitivní pojetí nevědomí	79
3.2.4	Podvědomí, předvědomí, nevědomí	80
3.2.5	Model dvou myslí	80
3.2.6	Řízené a automatické zpracování informací.	82
3.3	Řízení lidské psychiky a chování	84
3.3.1	Exekutivní funkce	84
3.3.2	Svobodná vůle	89
3.4	Pozornost	94
3.4.1	Typy pozornosti	95
3.4.2	Vlastnosti pozornosti	98
3.4.3	Selektivní pozornost	100
3.4.4	Poruchy pozornosti	104
3.5	Spánek a snění	105
3.5.1	Cirkadiánní rytmy	107
3.5.2	Průběh spánku	110
3.5.3	Spánková deprivace	115
3.5.4	Snění	118
3.5.5	Poruchy spánku	123
4	Senzorické procesy.	127
4.1	Obecná charakteristika smyslových orgánů	128
4.1.1	Absolutní práh	128
4.1.2	Rozdílový práh.	129
4.1.3	Teorie nestability senzorických prahů	132
4.1.4	Transdukce.	134
4.2	Smyslové orgány	135
4.2.1	Zrak	135
4.2.2	Sluch	143
4.2.3	Čich	148

4.2.4	Chuť	151
4.2.5	Kožní smysly	152
4.2.6	Proprioreceptory	157
5	Vnímání	160
5.1	Teorie percepce	160
5.1.1	Konstruktivní percepce	160
5.1.2	Přímé vnímání	161
5.1.3	Empirické ověřování teorií vnímání	162
5.2	Organizace percepčního pole	165
5.2.1	Zákony organizace percepčního pole	166
5.2.2	Detektory rysů v mozkové kůře	171
5.3	Rozpoznávání objektů	172
5.3.1	Transpozice	173
5.3.2	Rozpoznávání vzorců	173
5.3.3	Analyticko-syntetické teorie	173
5.3.4	Procesy postupující shora dolů	174
5.4	Stálost (konstantnost) vnímání	178
5.4.1	Stálost tvaru	178
5.4.2	Stálost barvy	179
5.4.3	Stálost jasu	179
5.4.4	Stálost velikosti	180
5.5	Percepční iluze	181
5.6	Prostorové vidění	187
5.6.1	Monokulární vodítka	187
5.6.2	Binokulární vodítka	189
5.7	Vnímání pohybu	190
5.7.1	Vnímání skutečného pohybu	190
5.7.2	Vnímání zdánlivého pohybu	191
5.8	Individuální rozdíly ve vnímání	192
5.8.1	Percepční očekávání	193
5.8.2	Kognitivní styl	193
5.8.3	Motivace	195
5.8.4	Osobnost jako celek	196
5.8.5	Percepční obrana	198
5.9	Vliv předběžných podnětů na vnímání (priming)	199
5.9.1	Sémantický priming	199
5.9.2	Afektivní priming	200
6	Učení	201
6.1	Převážně vrozené typy učení	202
6.1.1	Habituače (přivykání)	202

6.1.2	Senzitizace (zcitlivění)	203
6.1.3	Vtiskování (imprinting)	203
6.1.4	Explorační chování	207
6.2	Klasické podmiňování	208
6.2.1	Načasování podmiňování	209
6.2.2	Procesy provázející klasické podmiňování	210
6.2.3	Klasické podmiňování u lidí.	212
6.2.4	Klasické podmiňování z evolučního hlediska	213
6.2.5	Klasické podmiňování z kognitivního hlediska	216
6.2.6	Možnosti a meze klasického podmiňování	217
6.3	Instrumentální a operantní podmiňování.	218
6.3.1	Thorndikeův zákon účinku (efektu)	218
6.3.2	Skinnerovy výzkumy operantního podmiňování	219
6.3.3	Procesy provázející operantní podmiňování.	220
6.3.4	Pozitivní posílení (zpevnění)	221
6.3.5	Negativní posílení (zpevnění)	225
6.3.6	Trest	227
6.3.7	Rozdíly mezi klasickým a operantním podmiňováním	229
6.3.8	Operantní podmiňování z evolučního hlediska	230
6.3.9	Operantní podmiňování z kognitivního hlediska	231
6.4	Učení vhladem	233
6.5	Teorie sociálního učení.	234
6.6	Internalizační procesy	236
7	Paměť	239
7.1	Modely paměti	245
7.1.1	Senzorická neboli ultrakrátká paměť	245
7.1.2	Krátkodobá paměť	247
7.1.3	Pracovní paměť	250
7.1.4	Paměť z hlediska úrovně zpracování informací.	252
7.2	Dlouhodobá paměť	253
7.2.1	Organizace údajů v dlouhodobé paměti	255
7.2.1.1	Explicitní paměť	255
7.2.1.2	Implicitní paměť	263
7.2.2	Dětská amnézie	268
7.2.3	Zkreslování vzpomínek	270
7.3	Zapomínání.	278
7.3.1	Teorie rozpadu pamětních stop	278
7.3.2	Záměrné zapomínání.	279
7.3.3	Represe.	280
7.3.4	Teorie interference.	283
7.3.5	Zapomínání závislé na vodítkách	284

8	Imaginace	286
8.1	Historický úvod	286
8.2	Definice základních pojmů.	290
8.3	Kognitivní přístup k imaginaci.	292
8.3.1	Představivost a paměť	292
8.3.2	Paiviova teorie dvojího kódování	296
8.3.3	Analogová teorie představivosti	298
8.3.4	Eidetické představy	305
8.3.5	Imaginace ve vztahu k jazyku	307
8.3.6	Imaginace jako kognitivní proces	309
8.4	Psychodynamické teorie imaginace	310
8.4.1	Psychoanalytické pojetí imaginace	310
8.4.2	Ontogenetické kořeny lidské tvořivosti	312
8.4.3	Fantazie z hlediska Jungovy analytické psychologie	313
8.4.4	Denní snění	314
8.4.5	Některé produkty lidské fantazie	318
8.4.6	Možnosti psychoterapeutického využití lidské imaginace	322
8.4.7	Katatymně imaginativní psychoterapie	323
9	Myšlení.	324
9.1	Druhy myšlení	324
9.2	Aristotelovy formy myšlení	327
9.3	Pojmy.	328
9.3.1	Druhy pojmů z hlediska různých teorií	328
9.3.2	Neurčité pojmy v psychologii	331
9.4	Myšlenkové operace	332
9.4.1	Základní myšlenkové operace	332
9.4.2	Logické operace	333
9.4.3	Heuristické operace	335
9.5	Usuzování	339
9.5.1	Induktivní usuzování.	340
9.5.2	Deduktivní usuzování	342
9.5.3	Usuzování na základě analogie	346
9.6	Rozhodování	348
9.6.1	Heuristika reprezentativnosti	349
9.6.2	Heuristika dostupnosti	351
9.6.3	Heuristika zakotvení a přizpůsobení.	352
9.6.4	Efekt zarámování	353
9.6.5	Iluzorní korelace.	353
9.7	Faktory ovlivňující řešení problémů	354
9.7.1	Porozumění problému	355
9.7.2	Dřívější učení	357

9.7.3	Odbornost	361
9.7.4	Intelligence	365
9.7.5	Tvořivost.	366
9.8	Konekcionismus	373
9.9	Magické myšlení	375
9.9.1	Smysluplné koincidence	376
10	Jazyk a myšlení	378
10.1	Jazyk	378
10.1.1	Sdílené vlastnosti přirozených jazyků.	379
10.1.2	Základní lingvistické pojmy	381
10.1.3	Znaky a symboly.	386
10.2	Myšlení a řeč	387
10.2.1	Teorie Jeana Piageta	388
10.2.2	Teorie Lva Vygotského	389
10.2.3	Teorie Jeroma Brunera.	390
10.2.4	Hypotéza jazykové relativity	391
11	Motivace	395
11.1	Sebezáchovné motivy	396
11.1.1	Motivy zajišťující přežití jednotlivce	397
11.1.1.1	Hlad	398
11.1.1.2	Žízeň	405
11.1.2	Teorie drivu a homeostatické regulace	406
11.1.3	Motivy zajišťující přežití druhu	409
11.1.3.1	Sexuální motivy.	409
11.1.3.2	Poskytování a přijímání rodičovské péče.	424
11.1.4	Teorie motivů zajišťujících přežití druhu	430
11.1.4.1	Teorie instinktů	430
11.1.4.2	Motivace z hlediska sociobiologie	434
11.1.4.3	Motivace z hlediska evoluční psychologie	436
11.2	Stimulační motivy	439
11.2.1	Teorie optimální úrovně aktivace	440
11.2.2	Potřeba proměnlivých sensorických podnětů	442
11.2.3	Teorie protikladných procesů	445
11.3	Komplexní teorie motivace	446
11.3.1	Teorie pudů	447
11.3.2	Murrayho teorie potřeb	450
11.3.3	Maslowova hierarchie potřeb	453
11.4	Implicitní motivy	457
11.4.1	Výkonová motivace	458
11.4.2	Potřeba afiliace – sdružování	464

11.4.3	Potřeba moci	468
11.5	Explicitní motivy	471
11.5.1	Některé teorie explicitních motivů	472
11.5.2	Vztah explicitních a implicitních motivů	475
11.6	Atribuční teorie motivace	475
11.7	Teorie sebedeterminace.	477
12	Emoce	482
12.1	Tělesná složka emocí.	484
12.1.1	Fyziologický doprovod citových prožitků.	484
12.1.2	Mozkové komponenty lidských citů.	487
12.2	Výrazová složka emocí.	493
12.2.1	Výzkumy primárních emocí.	494
12.2.2	Sociální modifikace expresivní složky emocí.	495
12.2.3	Emoční nákaza.	498
12.3	Cítění	499
12.3.1	Obecné dimenze citového prožívání.	500
12.3.2	Obecné charakteristiky citových projevů	502
12.3.3	Fenomenologický popis lidských citů.	507
12.3.4	Citové vztahy	515
12.4	Teorie emocí	521
12.4.1	Psychoanalytické teorie afektu	522
12.4.2	Fyziologické teorie emocí	526
12.4.3	Kognitivní teorie emocí	534
12.4.4	Evoluční teorie emocí	539
12.4.5	Jiné teorie emocí.	542
12.5	Funkce emocí v psychickém dění	545
13	Agrese	547
13.1	Proměnné ovlivňující lidskou agresi.	549
13.1.1	Biologické předpoklady agrese	550
13.1.2	Environmentální vlivy	551
13.1.3	Osobnostní proměnné	555
13.1.4	Gender	558
13.2	Teorie agrese	560
13.2.1	Psychoanalytické teorie agrese	560
13.2.2	Frommova anatomie lidské destruktivity	563
13.2.3	Autoritářská osobnost	564
13.2.4	Etologické a sociobiologické teorie agrese	565
13.2.5	Zillmannova teorie transferu excitace	568
13.2.6	Frustrační teorie agrese	569
13.2.7	Kognitivně-neoasociační model agrese	571

